

γίνηται ἐκ πλειόνων κινήσεων, ἢ συνέχεια τῶν κινήσεων ἐστὶν αἰτία τοῦ ὀξέος ἤχου, καὶ ἡ ἀραιότης τοῦ βαρέος ψόφου αἰτία καθέστηκεν, ὡς φησὶν ὁ Βοήτιος ἐν τῇ μουσικῇ. Ὅθεν καὶ ἡ μάλλον ταθεῖσα χορδὴ ὀξύτερον ψοφεῖ, διότι ἐκ μιᾶς τύψεως κινεῖται συνεχέστερον. Ταῦτα εἰπὼν ἐξομοιοῖ τὰς τοῦ ψόφου διαφορὰς ταῖς ἀπταῖς ποιότησιν, ἀφ' ὧν ὀνομάζονται, καὶ φησὶν ὅτι τὰ περὶ τὴν ἀφήν ἔχουσι ἀναλογίαν καὶ ὁμοιότητα πρὸς τὸ ἐν τοῖς ψόφοις ὀξύ καὶ ἀμβλύ, διότι ὁ ὀξύς ψόφος ὡσανεὶ νύττει τὴν ἀκοήν, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κινῶν αὐτήν· ὁ δὲ ἀμβλὺς ὅλον ὥθει διὰ τὸ ἐν πολλῷ χρόνῳ κινεῖν· ὅθεν τὸ ἐν αὐτῶν συμβαίνει τῇ ταχύτητι τῆς κινήσεως, τὸ δὲ λοιπὸν τῇ βραδύτητι. Ἐσχατὸν δὲ συμπεραίνει, ὅτι οὕτω μὲν διώριστα 10 περὶ τοῦ ψόφου.

Leçon XVIII.

Ἡ δὲ φωνὴ ψόφος τίς ἐστίν. Διορισάμενος ὁ Φιλόσοφος περὶ τοῦ ψόφου, ἐνταῦθα διορίζεται περὶ τῆς φωνῆς, ἥτις ἐστὶν εἶδος τοῦ ψόφου, 15 καὶ διαιρεῖται εἰς δύο μέρη· πρῶτον, προτίθησι τινὰ ἀναγκαῖα πρὸς τὸν ὀρισμὸν τῆς φωνῆς· δεύτερον, διορίζεται τὴν φωνήν, ἐν τῷ· Ὡστε ἡ πληγὴ τοῦ.

Ἐρὶ τὸ πρῶτον δύο ποιεῖ· πρῶτον, δείκνυσι τίνων ἐστὶ τὸ φωνὴν ἔχον· δεύτερον, τί ἐστὶν τὸ ἴδιον ὄργανον τῆς φωνῆς, ἐν τῷ· Φωνὴ δὲ 20 ἐστὶ. Περὶ τὸ πρῶτον αὐθις δύο ποιεῖ· πρῶτον, δείκνυσι ὅτι τὸ ἔχειν φωνὴν τῶν ἐμψύχων ἐστὶ· δεύτερον, δείκνυσι τίνων ἐμψύχων, ἐν τῷ· Πολλὰ δὲ τῶν ζώων.

Φησὶ τοίνυν, πρῶτον, ὅτι ἡ φωνὴ ἐστὶν εἶδος τι τοῦ ψόφου. Ἔστι δὲ ψόφος ἐμψύχου, οὐ μέντοι γε πᾶς, ἀλλὰ τις, ὡς μετὰ ταῦτα δειχθήσεται. 25 Οὐδὲν δὲ ἀψυχὸν ἔχει φωνήν, καὶ ἐάν ποτέ τι αὐτῶν λέγηται φωνὴν ἔχειν, τοῦτο καθ' ὁμοιότητά ἐστίν, ὡσπερ ὁ αὐλὸς καὶ ἡ λύρα καὶ τὰ τοιαῦτα ὄργανα λέγονται φωνὴν ἔχειν· ἔχουσι γὰρ τρία τινὰ σὶ τούτων ψόφοι, ἐν οἷς ἀφωμοίωται τῇ φωνῇ· ὧν πρῶτόν ἐστὶν ἡ ἀπότασις. Φανερόν γάρ ὅτι ἐν τοῖς ἀψύχοις σώμασιν ἐκ τῆς ἀπλῆς κρούσεως γίνεται 30 ὁ ψόφος· ὅθεν, ὅταν ἡ τύψις αὐτίκα διαβαίγη, καὶ ὁ ψόφος τάχιστα διαβαίνει καὶ οὐ συνεχίζεται. Ἄλλ' ἡ φωνὴ γίνεται ἐκ τῆς τύψεως τοῦ ἀέρος πρὸς τὴν φωνητικὴν ἀρτηρίαν, ὡς μετὰ ταῦτα δειχθήσεται, ἥτις δὴ τύψις συνεχίζεται κατὰ τὴν ὀρεξιν τῆς ψυχῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἡ φωνὴ ἀποτείνεσθαι δύναται καὶ συνεχίζεσθαι. Κάκεινα τοίνυν τὰ ὄργανα, περὶ ὧν εἴρηται, 35 διὰ τὸ ἔχειν τινὰ συνέχειαν ἐν τῷ ἑαυτῶν ψόφῳ, ἔχουσι ὁμοιότητα τῆς φωνῆς. Τὸ δεύτερον, ἐν ᾧ ὁμοιοῦνται τῇ φωνῇ, ἐστὶ τὸ μέλος, τουτέστιν f. 313 v

6 ἐν τῇ ἀφῆ B

19 αὐθις avant δύο add B

20 τὸ avant ἴδιον om B

21 αὐθις: πάλιν B

30 ἐστὶν après γὰρ add B

ἢ συμφωνία· ὁ γὰρ ψόφος τοῦ ἀψύχου σώματος, ὅταν ἐξ ἀπλῆς τύψεως προῖη, ὁμοειδής ἐστίν, οὐκ ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὴν τοῦ ὀξέος καὶ βαρέος διαφορὰν· ὅθεν ἐν ἐκείνῳ οὐκ ἔστι συμφωνία ἢ ἐκ τῆς ἀναλογίας αὐτῶν ἀποτελουμένη. Ἄλλ' ἢ φωνὴ ποικίλλεται κατὰ τὸ βαρὺ καὶ ὀξὺ διὰ τὸ τὴν εὐψιν ὁ τὴν ποιούσαν τὴν φωνὴν διαφόρως γίνεσθαι καὶ ποικίλως κατὰ τὴν ὀρεξιν τοῦ ζῴου, τοῦ τὴν φωνὴν προβαλλομένου. Ὅθεν, ἐπεὶ ἐν τοῖς προειρημένοις ὀργάνοις διάκρισις ἐστὶ τοῦ βαρέος καὶ ὀξέος ἐν τῷ ψόφῳ, ὁ ψόφος αὐτῶν ἐστὶ μετὰ τινος μελωδίας πρὸς τὴν ὁμοιότητα τῆς φωνῆς. Τὸ τρίτον, ἐν ᾧ ὁ ψόφος τούτων τῶν ὀργάνων ἔχει τὴν ὁμοιότητα τῆς φωνῆς, 10 ἐστὶν ἢ διάλεκτος, τουτέστιν ἢ ἐρμηνεία τῶν ψόφων πρὸς τὴν ὁμοιότητα τῆς διαλέκτου. Φανερόν γάρ ἐστιν, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη διάλεκτος οὐκ ἔστι συνεχής· ὅθεν καὶ τῷ βιβλίῳ τῶν κατηγοριῶν ὁ λόγος ὁ ἐν τῇ φωνῇ προφερόμενος τίθεται εἶδος τῆς διωρισμένης ποσότητος· διακρίνεται γὰρ ὁ λόγος καὶ διορίζεται ταῖς λέξεσιν, καὶ ἡ λέξις, ταῖς συλλαβαῖς· καὶ 15 τοῦτο συμβαίνει διὰ τὰς ποικίλας καὶ διαφόρους τύψεις τοῦ ἀέρος ὑπὸ τῆς ψυχῆς. Ὅμοίως καὶ ὁ ψόφος τῶν προειρημένων ὀργάνων διακρίνεται κατὰ τὰς διαφόρους τύψεις τῶν διαφόρων χορδῶν, ἢ τῶν διαφόρων ψυστήρων, ἢ τοιούτων τινῶν.

Πολλὰ δὲ τῶν ζῴων. Ἐνταῦθα δείκνυσι τίνων ἐμψύχων ἐστὶ τὸ 20 ἔχειν φωνήν, καὶ φησὶν ὅτι πολλὰ ζῴα οὐκ ἔχουσι φωνήν, ὅσα εἰσὶ πάντα τὰ ἑστερημένα αἵματος, ὧν τέσσαρα εἰσὶ γένη, ὡς λέγεται ἐν τῷ περὶ ζῴων ἱστορίᾳ, δηλονότι τὰ μαλάκια τὰ ἔχοντα μαλακὴν σάρκα ἔξωθεν, ὡσπερ καὶ αἱ σηπία καὶ τὰ ἔχοντα μαλακὸν τὸ περίβλημα, ὡς οἱ καρκῖνοι· καὶ τὰ σκληρὸν αὐτὸ ἔχοντα, ὡς τὰ ὄστρεα καὶ τὰ ἕντομα, ὡς αἱ μέλισσαι 25 καὶ οἱ μύρμηκες καὶ τὰ τοιαῦτα· οὐδὲν γὰρ τούτων ἔχει αἷμα οὐδὲ φωνήν. Ὅμοίως καὶ τινὰ τῶν ζῴων ἔχοντων αἷμα οὐκ ἔχουσι φωνήν, δηλονότι οἱ ἰχθύες· καὶ τοῦτ' εὐλόγως συμβαίνει, διότι ὁ ψόφος ἐστὶ κίνησις τις τοῦ ἀέρος, ὡς προείρηται, τὰ τοιαῦτα δὲ ζῴα οὐκ ἀναπνέουσι τὸν ἀέρα, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔχουσιν ἴδιον ψόφον, ὅς ἐστι φωνή. Ἄλλ' ἐπεὶ τινες 30 ἰχθύες λέγονται ἔχειν φωνήν, ὡσπερ οἱ ἐν τῷ Ἀχελῷῳ, ἰστέον ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἴδιαν φωνήν κυρίως, ἀλλὰ ποιοῦσι τινὰ ψόφον τοῖς βραγχίοις, δι' ὧν ἀπωθοῦνται τὸ ὕδωρ καὶ ἐφέλκονται, ἢ ἐτέρῳ τινὶ τοιούτῳ ὀργάνῳ τῆς κινήσεως.

Φωνὴ δὲ ἐστίν. Ἐνταῦθα δείκνυσι τί ἐστὶ τὸ τῆς φωνῆς ὄργανον, 35 καὶ περὶ τοῦτο τρία ποιεῖ· πρῶτον, δείκνυσιν ὅτι τὸ αὐτὸ ἐστὶν ὄργανον φωνῆς τε καὶ ἀναπνοῆς· δεύτερον, δείκνυσι πρὸς τί ἢ ἀναπνοή, ἐστὶ χρήσιμος, ἐν τῷ· Ἡ δὲ γὰρ· τρίτον, δείκνυσι τί τὸ ὄργανον τῆς φωνῆς, ἐν τῷ· Ὅργανον δέ. Λέγει τοίνυν, πρῶτον, ὅτι εἰ καὶ ἡ φωνὴ ψόφος

23 blanc après ὡσπερ AB. Scholarios n'a pas traduit le mot *pulpi*

ἐστὶ τοῦ ζώου, οὐ μέντοι γε παντὸς μέρους τοῦ ζώου ὁ ψόφος ἐστὶ φωνή, ἀλλὰ διότι πρὸς τὴν τοῦ ψόφου γένεσιν ζητεῖται εἶναι τύψιν τινὸς πρὸς τι καὶ ἐν τινι, ὅπερ ἐστὶν ἀήρ, εὐλογον ἐστὶν ἐκεῖνα μόνον τῶν ἐμψύχων φωνὴν ἔχειν, ἅτινα καὶ τὸν ἀέρα δι' ἀναπνοῆς δέχεται καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ μέρους, ὅθεν ἀναπνεύουσιν.

5

Ἡ δὲ γὰρ. Ἐνταῦθα δείκνυσιν, ὅτι ἡ φύσις χρήται τῷ ἀναπνεομένῳ ἀέρι πρὸς δύο ἔργα, ὡς περὶ χρήται καὶ τῇ γλώττῃ πρὸς τε τὴν γεῦσιν καὶ τὴν διάλεκτον, ὧν τῶν δύο ἡ γεῦσις ἐστὶν ἀναγκαία· ἐστὶ γὰρ διακριτικὴ τῆς τροφῆς τῆς ἀρμολογούσης, ἢ διατηρεῖται τὸ ζῶον, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς πλείστοις ἐνεσθὶ ζῴσις. Ἀλλ' ἡ ἐρμηνεία ἢ γινομένη διὰ τῆς 10 διαλέκτου ἐστὶ πρὸς τὸ εὖ εἶναι. Ὁμοίως καὶ τῷ ἀναπνεομένῳ ἀέρι χρήται ἡ φύσις πρὸς τε τὸ καταπραῦνειν τὴν ἐν τῷ ζῳῷ φυσικὴν θερμὴν, ὅπερ ἐστὶν ἀναγκαῖον· καὶ τούτου ἡ αἰτία εἴρηται ἐν τῷ περὶ εἰσπνοῆς καὶ ἐκπνοῆς βιβλίῳ· χρήται δὲ αὐτῷ καὶ πρὸς τὴν εἰδοποίησιν τῆς φωνῆς, ὅπερ ἐστὶ πρὸς τὸ εὖ εἶναι.

15

Ὁργανον δέ. Ἐνταῦθα δείκνυσι τί ἐστὶ τὸ ὄργανον τῆς ἀναπνοῆς, καὶ φησὶν ὅτι ὄργανον ἀναπνοῆς ἐστὶν ἡ φωνητικὴ ἀρτηρία, ἣτις τέτακται πρὸς τὸν θώρακα, ὡς ἂν αὐτῷ δουλεύῃ διὰ τὴν τοῦ ἀέρος ἐπίσπασιν. f. 314 Τὸν δὲ ἀέρα ἀνάγκη ἐφέλκεσθαι ὑπὸ τοῦ πνεύμονος, διότι ἐν τούτῳ τῷ μέρει τὰ πορευτικὰ ζῶα πλέον ἔχουσι θερμῆς ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις μέρεσιν· 20 ὁ γὰρ θώραξ συνάπτεται τῇ καρδίᾳ, ἐν ἣ ἡ ἀρχὴ τῆς φυσικῆς θερμῆς ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο ὁ περὶ τὴν καρδίαν τόπος χρήζει τῆς ἀναπνοῆς πρὸς ἀνάψυξιν τῆς φυσικῆς θερμῆς. Λέγει δέ· Πρῶτον τόπον, ἢ διότι πρῶτος περὶ τὴν καρδίαν ὁ θώραξ ὡς ἐκεῖνον μάλιστα γειτνιαζῶν, ἢ διότι ἡ καρδία ἐστὶ πρῶτον μέρος τοῦ ζώου καὶ ὅσον πρὸς τὴν γένεσιν καὶ ὅσον 25 πρὸς τὴν αἰτιατικότητα καὶ τὴν κίνησιν· καὶ διὰ τοῦτο ἀνάγκη ἐστὶ τὸν ἀέρα εἰσέρχεσθαι εἰς τὸν θώρακα πρὸς ἀνάψυξιν τῆς ἐμφύτου θερμῆς τῆς καρδίας. Ἡ τοῦτο, ὁ φησὶν, ὅτι ἐν τούτῳ τῷ μέρει τὰ ζῶα τὰ πεζὰ ἔχουσι πλείονα θερμὴν τῶν ἄλλων, νοητέον ἐστὶ καὶ ἀντὶ τῶν ἄλλων ζῴων. Φανερόν γάρ ἐστιν, ὅτι τὰ ζῶα τὰ ἑνάιμα ἔχουσι πλείω θερμὴν 30 φυσικὴν τῶν ἀναίμων, καὶ ἐν τῷ γένει τῶν ἑναίμων οἱ ἰχθυῖδες ἔχουσιν ἕλαττον τῆς φυσικῆς θερμῆς. Καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἐστερημένα αἵματος ζῶα καὶ οἱ ἰχθυῖδες οὐκ ἀναπνεύουσιν, ὡς εἴρηται.

Ὡστε ἡ πληγὴ. Ἐνταῦθα ἐκ τῶν προειρημένων τὸν τῆς φωνῆς ὀρισμὸν συμπεραίνει, καὶ περὶ τοῦτο δύο ποιεῖ· πρῶτον, τίθησι τὸν ὀρισμὸν· 35 δεύτερον, φανεροῖ αὐτόν, ἐν τῷ· Οὐ γὰρ. Φησὶ τοίνυν, πρῶτον, ὅτι, διότι ἡ φωνὴ ἐστὶ ψόφος τοῦ ἐμψύχου καὶ ἐξ ἐκείνου τοῦ μέρους ᾧ τὸν ἀέρα εἰσπνεῖ, πᾶς δὲ ψόφος ἐκ τινος τύψεως ἀέρος ἐστὶν, ἔπεται τὴν φωνὴν

εἶναι τύψιν τοῦ ἀναπνεομένου ἀέρος πρὸς τὴν φωνητικὴν ἀρτηρίαν, ἥτις τύψις γίνεται παρὰ τῆς ψυχῆς, τῆς ἐν τούτοις τοῖς μέρεσι, τουτέστιν ἀρχοειδῶς ἐν τῇ καρδίᾳ. Εἰ γὰρ καὶ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι ἐστὶν ἡ ψυχὴ ὡς εἶδος τοῦ ζῴου, ὅμως ἡ κινητικὴ αὐτῆς δύναμις ἐν τῇ καρδίᾳ ἐστὶν ἀρχοειδῶς. Δίδοται δὲ οὗτος ὁ ὀρισμὸς δι' αἰτίας· οὐ γὰρ ἡ φωνὴ ἐστὶ τύψις, ἀλλ' ὁ ψόφος ἐκ τῆς τύψεως ἀποτίκτεται.

Οὐ γὰρ πᾶς. Ἐνταῦθα φανεροὶ τὸν προειρημένον ὀρισμὸν, καὶ πρῶτον ὅσον πρὸς τὸ εἰρημένον, ὅτι ἡ τύψις ἡ φωνητικὴ ἐστὶ παρὰ τῆς ψυχῆς· δεύτερον, ὅσον πρὸς τὸ ὅτι ἐστὶ τοῦ ἀναπνεομένου ἀέρος, ἐν τῷ·
 10 Σημεῖον δὲ ἐστὶν. Ἐθῆσε γὰρ τρία ἐν τῷ ὀρισμῷ τῆς φωνῆς· τὸ τύπτον, δηλονότι τὴν ψυχὴν, τὸ τυπτόμενον, δηλονότι τὸν ἀέρα, καὶ τὸ πρὸς ὃ γίνεται ἡ τύψις, οἷον τὴν φωνητικὴν ἀρτηρίαν· ὧν τὸ μὲν τρίτον φθάσας ἐδηλοποίησεν· ἐλείπετο δὲ καὶ τὰ λοιπὰ δύο δηλοποιῆσαι. Φησὶ τοίνυν, πρῶτον, ὅτι, ὡς προείρηται, οὐ πᾶς ψόφος ζῴου φωνὴ, ἐστὶν· ἐν-
 15 δέχεται γὰρ καὶ τὰ ξύλα ποιεῖν ψόφους τινάς, οὐ μέντοι γε οὗτοι φωναὶ εἰσι, ὥσπερ καὶ οἱ βήττοντες ψόφον ποιοῦσιν, ὅς οὐκ ἐστὶ φωνή. Δεῖ γὰρ πρὸς τὸ φωνὴν εἶναι, ἵνα τὸ τύπτον τὸν ἀέρα ἔμψυχον ᾖ, καὶ μετὰ τινος φαντασίας βουλομένης δηλώσῃ τι· δεῖ γὰρ τὴν φωνὴν εἶναι ψόφον τινὰ σημαντικὸν ἢ φύσει, ἢ κατὰ συνθήκην· καὶ διὰ τοῦτο εἴρηται, ὅτι ἡ
 20 τοιαύτη τύψις ἐστὶ παρὰ τῆς ψυχῆς. Ἐνέργειαι γὰρ τοῦ ζῴου λέγονται αἱ προϊούσαι ἐκ τῆς φαντασίας· καὶ οὕτω φαίνεται ὅτι ἡ φωνὴ οὐκ ἐστὶ τύψις τοῦ ἀναπνεομένου ἀέρος, ὥσπερ συμβαίνει ἐν τῷ βήττειν, ἀλλὰ τὸ ὅτινι ἀρχοειδῶς ἀποδίδοται ἡ αἰτία τῆς φωνῆς, ἥτις χρῆται δηλονότι τῷ ἀναπνεομένῳ ἀέρι πρὸς τὸ τύπτειν τὸν ἀέρα, τὸν ἐν τῇ ἀρτηρίᾳ, πρὸς αὐτὴν
 25 τὴν ἀρτηρίαν· ὁ γὰρ ἀήρ οὐκ ἐστὶν ἀρχοειδῆς ἐν τῇ μορφώσει τῆς φωνῆς, ἀλλ' ἡ ψυχὴ, ἡ χρωμένη τῷ ἀέρι ὡς ὄργάνῳ πρὸς τὸ μορφοῦν τὴν φωνήν.
 Σημεῖον δὲ. Ἐνταῦθα φανεροὶ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ ὀρισμοῦ, δη-
 λονότι ὅτι ἡ φωνὴ ἐστὶ τύψις τοῦ ἀναπνεομένου ἀέρος, καὶ ὅτι σημεῖον
 30 τούτου διπλοῦν ἐστὶν· ἐν μὲν, ὅτι τὸ ζῴον οὐ δύναται εἰδοποιεῖν τὴν φωνήν, οὔτε ἐφελκόμενον τὸν ἀέρα διὰ τῆς ἀναπνοῆς, οὔτε ἐκπέμπον διὰ τῆς ἐκπνοῆς, ἀλλ' ὅταν κατέχῃ τὸν ἀέρα, διότι ἐν τῷ κατέχειν αὐτὸν τούτῳ τῷ κατασχεθέντι ἀέρι ποιεῖ κίνησιν πρὸς εἰδοποίησιν τῆς φωνῆς. Ἄλλο δὲ σημεῖον ἐστὶν ὅτι οἱ ἰχθύες οὐκ ἔχουσι φωνήν· οὐ γὰρ ἔχουσι φάρυγγα, τουτέστι φωνητικὴν ἀρτηρίαν, καὶ τοῦτο τὸ μέρος οὐκ ἔχουσι
 35 διὰ τὸ μὴ προσλαμβάνειν ἀέρα μηδὲ ἀναπνεῖν. Ἄλλ' οἱ λέγοντες τοὺς
 f. 814^v ἰχθύς ἀναπνεῖν ἀμαρτάνουσι. Διὰ τί δὲ οἱ ἰχθύς | οὐκ ἀναπνέουσιν, ἄλλος
 ἐστὶ λόγος· ἀνίκει γὰρ τοῦτο πρὸς τὴν ἐπιστήμην, ἐν ἣ ἠθεωροῦνται τὰ
 μερικῶς συμβεβηκότα τοῖς ζῴοις.

Leçon XIX.

Περὶ δὲ ὁσμῆς καὶ ὁσφραντοῦ. Διορισάμενος ὁ Φιλόσοφος περὶ τοῦ ὁρατοῦ καὶ ἀκουστοῦ, νῦν διορίζεται περὶ τοῦ ὁσφραντοῦ, καὶ τοῦτο τὸ μέρος διαιρεῖται οὕτως· πρῶτον, δείκνυσι περὶ τοῦ ὁσφραντοῦ, τί ἐστὶ· δεύτερον, διορίζεται περὶ τοῦ ὁσφραντοῦ, καθὼ μεταβάλλει τὴν αἰσθησιν τῆς ὁσφρήσεως, ἐν τῷ· Ἔστι δὲ καὶ ἡ ὁσφρησις. Περὶ τὸ πρῶτον δύο ποιεῖ· πρῶτον, διορίζεται περὶ τοῦ ὁσφραντοῦ καθ'αυτό· δεύτερον, περὶ τοῦ ἀνοσφράντου, ὅτι τῇ ὁσφρήσει καταλαμβάνεται. Περὶ τὸ πρῶτον αὖθις δύο ποιεῖ· πρῶτον, δείκνυσι τὴν δυσχέρειαν περὶ τὸ διορίσασθαι περὶ τοῦ ὁσφραντοῦ· δεύτερον, δείκνυσι πῶς ἄρξασθαι δεῖ τῆς γνώσεως τῶν ὁσφραντῶν, ἐν τῷ· Ἔοικε μὲν γάρ. Φησὶ τοίνυν, πρῶτον, ὅτι οὐχ οὕτω καλῶς δυνατὸν διορίσασθαι περὶ τοῦ ὁσφραντοῦ ὥσπερ περὶ τῶν προειρημένων αἰσθητῶν, δηλονότι τοῦ ὁρατοῦ καὶ ἀκουστοῦ, διότι οὐχ ἔστιν ἡμῖν φανερὸν τί ἐστὶν ὁσμὴ ὥσπερ τί ἐστὶ ψόφος, ἢ τί ἐστὶ τὸ ὁρατόν, πότερον φῶς, ἢ τι τοιοῦτον· καὶ τούτου τὴν αἰτίαν ἀποδίδωσι, διότι τὴν αἰσθησιν τῆς ὁσμῆς οὐκ ἔχομεν οὕτω κάλην, ὥστε διαβατικῶς καὶ κατ' ἀκρίβειαν γινώσκειν αὐτὴν καὶ τὸ ἴδιον ἀντικείμενον, ἀλλ' ἔχομεν αὐτὴν χεῖρω πολλῶν ἄλλων ζώων, οἳ δὴ λόγος ἐστὶν ὅτι, ἐπεὶ τὸ ὄργανον τῆς αἰσθήσεως ὀφείλει εἶναι ἀνάλογον τῷ ἰδίῳ αἰσθητῷ, ὥσπερ ἡ ὁσμὴ γίνεται ἐκ τοῦ θερμοῦ καὶ ξηροῦ, οὕτω καὶ πρὸς τὴν τελειότητα τοῦ ὄργανου τῆς ὁσφρήσεως ζητεῖται ἡ ἐπικράτεια τοῦ θερμοῦ καὶ ξηροῦ· ὁ δὲ ἄνθρωπος τὸν ἐγκέφαλον, ᾧ γειτνιαζὸν ἔχει καὶ σύνεγγυς διακείμενον τὸ ὄργανον τῆς ὁσφρήσεως, ἔχει μείζω τῶν ἄλλων ἀπάντων ζώων κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ σώματος, ὡς ὁ Φιλόσοφος φησὶν ἐν τῷ περὶ ζώων μορίων. Ὅθεν, ἐπεὶ ὁ ἐγκέφαλος ἐστὶ ψυχρὸς καὶ ὑγρὸς καθ' αὐτὸν θεωρούμενος, ἐμποδίζεται ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἡ ἀγαθότης τῆς ὁσφρήσεως, καὶ διὰ τοῦτο ὁσμάται ὁ ἄνθρωπος φαύλως, καὶ οὐδενὸς αἰσθάνεται τῶν ὁσφραντῶν εἰ μὴ ὅσα κατὰ τινα ὑπεροχὴν εἰσάγουσιν ἡδονὴν τινά, ἢ τούναντίον, ὃ συμβαίνει διὰ τὴν αἰσθησιν, ἥτις οὐκ ἔστιν ἐντελής πρὸς ἀκρίβειαν καὶ πρὸς τὸ ἀκριβῶς διακρίνειν περὶ τοῦ ἰδίου ὑποκειμένου. Ὅθεν εὐλογον ἐστὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος πρὸς τὴν ἀντίληψιν τῶν ὁσμῶν οὕτως ἔχειν ὥσπερ καὶ τῶν ζώων τὰ σκληρόφθαλμα, οἷον ἀκρίδας καὶ τινὰς ἰχθύς, πρὸς τὴν ἀντίληψιν τῶν χρωμάτων, ὧν διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς ὀψεως ἐκ τῆς ἀνεπιτηδειότητος τοῦ ὄργανου οὐκ ἀντιλαμβάνονται· εἰ μὴ ἐν τινὶ ὑπερβολῇ, ὅταν ἐξ αὐτῶν δηλονότι ἐπιφέρηται τις αὐτοῖς φόβος, ἢ τούναντίον.

Ἔοικε μὲν γάρ ἀνάλογον ἔχειν. Ἐνταῦθα δείκνυσιν, ὅπως ἄρχονται ἡμῖν γνωρίζεσθαι αἱ διαφοραὶ τῶν ὁσμῶν, καὶ διαιρεῖται· εἰς

δύο· πρῶτον μὲν γὰρ δείκνυσιν, ὅτι αἱ διαφοραὶ τῶν ὁσμῶν γνωρίζονται
 ἡμῖν διὰ τῆς παραθέσεως πρὸς τὰς διαφορὰς τῶν χυμῶν· δεύτερον, δείκνυσι
 πῶς ἀνταποκρίνονται ταῖς διαφοραῖς τῶν χυμῶν αἱ διαφοραὶ τῶν ὁσμῶν,
 ἐν τῷ· Ἔστι δὲ ὡσπερ. Φησὶ τοίνυν, πρῶτον, ὅτι ἡ αἴσθησις τῆς
 ὁσμῆς δοκεῖ ἔχειν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τινὰ οἰκειότητα καὶ ἀναλογίαν πρὸς
 τὴν γεῦσιν, ὁμοίως καὶ τὰ τῶν χυμῶν εἶδη πρὸς τὰ τῆς ὁσμῆς· ἕκαστον
 γὰρ τῶν ἀγνώστων γινώσκειται διὰ τοῦ φανεροῦ. Ὅθεν, ἐπεὶ τὰ τῶν
 χυμῶν εἶδη εἰσὶν ἡμῖν μάλιστα φανερά, τὰ εἶδη τῶν ὁσμῶν, ἁδηλα ἡμῖν
 ὄντα καὶ ἔχοντά τινα συγγένειαν πρὸς τὰ τῶν χυμῶν εἶδη, κατὰ τὴν
 10 πρὸς ἐκεῖνα ὁμοιότητα γινώσκονται παρ' ἡμῶν· τὰ δὲ τῶν χυμῶν εἶδη
 εἰσὶν ἡμῖν φανερώτατα, διότι τὴν τῆς γεύσεως αἴσθησιν ἔχει ὁ ἄνθρωπος
 ἀκριβεστέραν ἢ τὰ ἄλλα ζῶα, διότι ἡ γεῦσις ἐστὶν ἀφή τις, τὴν δὲ ἀφήν
 ἔχει ἀκριβεστέραν πάντων τῶν ἄλλων ζώων, εἰ καὶ ταῖς ἄλλαις αἰσθή-
 σεσιν, ἐνδεὲς τινῶν ζώων. Εἰσὶ γὰρ τινὰ ζῶα, ἃ βέλτιον τοῦ ἀνθρώπου
 15 ὁρῶσιν, ἀκούουσι καὶ ὁσφραίνονται. Ἄλλ' ὅμως κατὰ τὴν ἀφήν πολὺ δια-
 φέρε· τῇ ἀκριβείᾳ τῆς γνώσεως ἀπὸ τῶν ἄλλων ζώων. Ὅθεν, διὰ τὸ τὸν
 ἄνθρωπον ἀρίστην ἔχειν ἀφήν, ἔπεται φρονιμώτατον εἶναι πάντων τῶν
 ζώων, εἰδὲτι κὰν τῷ γένει | τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῆς αἰσθήσεως τῆς ἀφῆς
 καταλαμβάνομεν εἶναι τινὰς εὐφυεῖς τε καὶ ἀφυεῖς, καὶ οὐ κατὰ τινα
 20 ἄλλην αἴσθησιν· οἱ γὰρ ἔχοντες σκληρὰν τὴν σάρκα, καὶ ἀκολούθως
 πονηρὰν ἀφήν, ἀνεπιτήδειοί εἰσι κατὰ τὴν διάνοιαν· οἱ δὲ μαλακόσαρκοι,
 οἷς ἔπεται καὶ ἀγαθὴν ἔχειν ἀφήν, εὐφυεῖς εἰσι καὶ τῇ διανοίᾳ εὐπεφυ-
 κότες. Ὅθεν καὶ τὰ ἄλλα ζῶα σκληροτέραν τοῦ ἀνθρώπου τὴν σάρκα
 ἔχουσιν.

25 Ἄλλὰ δόξειεν ἂν τὴν εὐφυΐαν μᾶλλον ἀνταποκρίνεσθαι τῇ ἀγαθότητι
 τῆς ὕψεως ἢ τῆς ἀφῆς, διότι ἡ ὕψις αἰσθησις ἐστὶ πνευματικωτέρα καὶ
 πλείους πραγμάτων δείκνυσι διαφορὰς. Ἄλλὰ ῥητέον, ὅτι ἐκ διπλῆς αἰτίας
 ἡ ἀγαθότης τῆς διανοίας ἀνταποκρίνεται τῇ ἀγαθότητι τῆς ἀφῆς· πρώτη
 αἰτία ἐστὶν ὅτι ἡ ἀφή θεμέλιος ἐστὶ πασῶν τῶν αἰσθήσεων. Φανερόν γὰρ
 30 ἔτι τὸ τῆς ἀφῆς ὄργανον δι' ἔλκου διαχεῖται τοῦ σώματος καὶ πᾶν ὄργανον
 τῆς αἰσθήσεως ἐστὶ καὶ ὄργανον τῆς ἀφῆς, καὶ τὸ ἐξ οὗ τι λέγεται αἰσ-
 θητικὸν ἢ αἴσθησις ἐστὶ τῆς ἀφῆς· ὅθεν ἐκ τοῦ ἔχειν τινὰ βελτίω ἀφήν
 ἔπεται καὶ ἀπλῶς ἔχειν βελτίω τὴν αἰσθητικὴν φύσιν, καὶ ἀκολούθως
 καὶ βελτίονος εἶναι διανοίας. Ἡ γὰρ τῆς αἰσθήσεως ἀγαθότης διάθεσις
 35 ἐστὶ πρὸς τὴν ἀγαθότητα τοῦ νοῦ· ἐκ δὲ τοῦ ἔχειν τινὰ βελτίονα ὕψιν ἢ
 ἀκοήν οὐχ ἔπεται αὐτὸν καὶ βέλτιον αἰσθάνεσθαι ἀπλῶς, ἀλλὰ πη. Ἄλλος
 λόγος ἐστίν, ὅτι ἡ ἀγαθότης τῆς ἀφῆς ἔπεται τῇ συμμετρίᾳ τῆς συμπλο-

κῆς· ἐπεὶ γὰρ τὸ τῆς ἀφῆς ὄργανον οὐ δύναται εἶναι γεγυμνωμένον τοῦ γένους τῶν ἀπτῶν ποιότητων διὰ τὸ συγκεῖσθαι ἐκ τῶν στοιχείων, δεῖ εἶναι ἐν δυνάμει πρὸς τὰ ἄκρα, τοῦλάχιστον διὰ τοῦ μεταξὺ τούτων· πρὸς δὲ τὴν καλὴν τοῦ σώματος συμπλοκὴν ἔπεται ἡ εὐγένεια τῆς ψυχῆς, διότι πᾶν εἶδος τῆ οἰκεία ὕλη ἀναλογεῖ. Ὅθεν ἀκολουθεῖ τοὺς ἀγαθῆς ἀφῆς 6 τετυχηκότας εἶναι βελτίονος ψυχῆς καὶ δῶρατικωτέρας διανοσίας.

Ἔστι δ' ὡσπερ χυμός. Ἐνταῦθα δείκνυσι πῶς τὰ εἶδη τῆς ὀσμῆς ἀνταποκρίνονται τοῖς εἶδεσι τῶν χυμῶν, καὶ φησὶν ὅτι, ὡσπερ χυμός, ὁ μὲν τίς ἐστὶ γλυκύς, ὁ δὲ πικρὸς, οὕτω καὶ αἱ ὀσμαὶ διακρίνονται. Ἄλλ' ἰστέον ὅτι τινὲς ἔχουσι ἀναλογικῶς τὴν ὀσμὴν καὶ τὸν χυμόν, του- 10 τέστι γλυκεῖαν ὀσμὴν καὶ γλυκὺν χυμόν, τινὲς δὲ διὰ τοῦ ἐναντίου, δηλονότι γλυκὺν χυμόν καὶ οὐ γλυκεῖαν ὀσμὴν, ἢ τὸ ἀνάπαλιν, οὗ δὴ λόγος ἐστίν, ὅτι ὁ χυμός συνίσταται ἐν τῷ ὑγρῷ ὕδατώδει ἀμηγέπη πεφθέντι, ἢ δὲ ὀσμὴ συνίσταται ἐν τῷ ἀερώδει ξηρῷ ὀπωσδήποτε κραθέντι, συμβαίνει δὲ ποτὲ μὲν ἑκατέραν τὴν οὐσίαν, δηλονότι καὶ τὴν λεπτὴν καὶ 15 ἀερώδη καὶ τὴν ὕδατώδη τὴν παχυτέραν, κατὰ τὴν ὀφειλομένην ἀναλογίαν εἶναι ἐν τῷ μίκτῳ, καὶ οὕτως ἐστὶν ἡ γλυκύτης τῆς ὀσμῆς καὶ τοῦ χυμοῦ. Ἄν δὲ ἢ ἡ ὀφειλομένη ἀναλογία ἐν τῷ ἐνὶ καὶ οὐκ ἐν τῷ λοιπῷ, ἐστὶ ἐν τῷ ἐνὶ ἢ γλυκύτης, ἐν δὲ τῷ λοιπῷ οὐκ ἐστὶ. Καὶ ὡσπερ εἴρηται περὶ τοῦ γλυκέος χυμοῦ καὶ τοῦ πικροῦ, ἅπερ εἰσὶν ἄκρα ἐν τοῖς χυμοῖς, 20 ὅτι μεταφέρονται πρὸς τὰς ὀσμάς, οὕτω καὶ τὸ δριμὺ καὶ αὐστηρὸν καὶ τὸ ὄξυ καὶ λιπαρὸν ταῖς ὀσμαῖς ἀποδίδονται. Ἄλλ' εἰ καὶ μὴ ἐν πᾶσιν ἀνταποκρίνονται αἰ τοῖς χυμοῖς αἱ ὀσμαὶ, ὅμως, ὡς εἴρηται, διὰ τὸ πολλὰς τῶν ὀσμῶν μὴ εἶναι φανεράς, ὡσπερ εἰσὶν οἱ χυμοί, ἔλαβον αἱ ὀσμαὶ τὰ ὀνόματα ἀπὸ τῶν χυμῶν κατὰ τὸ τῶν πραγμάτων ἔθος, διότι ὡς ἐπὶ τὸ 25 πλείστον αἱ ὀσμαὶ ἀνταποκρίνονται τοῖς χυμοῖς· γλυκεῖα γὰρ ὀσμὴ καὶ χυμός ἐστὶν ἀπὸ τοῦ κρόκου καὶ τοῦ μέλιτος, δριμεῖα δὲ ἀπὸ τοῦ θύμου καὶ τῶν τοιούτων· ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων χυμῶν καὶ ὀσμῶν.

Ἔστι δ' ὡσπερ. Ἐνταῦθα δείκνυσι πῶς τὰ μὴ ὀσφραντὰ ἐσφρήσει καταλαμβάνονται, καὶ φησὶν ὅτι, ὡσπερ ἀκοὴ ἐστὶ τοῦ ἀκουστοῦ καὶ μὴ 30 ἀκουστοῦ, καὶ ἡ ὄψις τοῦ ὄρατοῦ καὶ μὴ ὄρατοῦ, ἐπεὶπερ ἡ αὐτὴ δύναμις γνωστικὴ ἐστὶ τῶν ἀντικειμένων, καὶ ἡ στέρησις οὐ γινώσκεται εἰ μὴ διὰ τῆς ἕξεως, ὁμοίως καὶ ἡ ὀσφρησις ἐστὶ τοῦ ὀσφραντοῦ | καὶ ἀνοσφράντου. f. 315 v Ἄλλὰ τὸ ἀνόσφραντον διχῶς λέγεται, ἢ τὸ ἀδύνατον ἔχειν ὀσμὴν, ὡσπερ τὰ ἀπλᾶ σώματα, ἢ τὸ ἔχον μικρὰν ἢ φαύλην ὀσμὴν. Τὸ δ' αὐτὸ δεῖ 35 νοεῖν καὶ περὶ τοῦ γευστοῦ καὶ ἀγεύστου.

1-2 τοῦ γένους om B   13 πεμφθέντι A   18 ἀναλογία: ἐνέργεια B
23 ὡς om B   32 ἐστὶ om B   34 ἢ τὸ: ἢ ὅτι B

Leçon XX.

Ἔστι δὲ καὶ ἡ. Διορισάμενος περὶ τοῦ ὄσφραντοῦ, ἐνταῦθα διορίζεται περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ μεταβολῆς τῆς ὄσφρίσεως, καὶ πρῶτον μὲν ὅσον πρὸς τὸ μέσον· δεύτερον, ὅσον πρὸς τὸ ὄργανον τῆς αἰσθήσεως, ἐν τῷ· Ἔστι δὲ ἡ ὀσμὴ τοῦ ξηροῦ. Περὶ τὸ πρῶτον· δύο ποιεῖ· πρῶτον, δείκνυσι τί ἐστὶ τὸ μέσον ἐν τῇ αἰσθήσει τῆς ὄσφρίσεως· δεύτερον, κινεῖ τινὰ ἀπορίαν περὶ τὰ διορισμένα, ἐν τῷ· Ὁθεν καὶ ἀπορον. Φησὶ τοίνυν, πρῶτον, ὅτι ἡ αἰσθησις τῆς ὄσφρίσεως μεταβάλλεται διὰ τοῦ μεταξὺ, δηλονότι· ἀέρος ἢ ὕδατος, ὑπὸ τοῦ ὄσφραντοῦ. Καὶ ὅτι ὁ ἀῆρ ἐστὶ μέσον ἐν τῷ ὄσφραντῷ, ἐναργῶς φαίνεται· καὶ διότι διὰ τοῦ ἀέρος ὄσφραίνόμεθα ἔδει· δεῖξαι ὅπως ἐστὶ τὸ ὕδωρ μέσον ἐν τῇ ὀσμῇ· ὅ φανεροῖ· διὰ τοῦ τὰ ἐνυδρα ζῶα ὀσμῆς αἰσθάνεσθαι, οὐ μόνον τὰ ἔχοντα αἷμα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀναίμα, ὡσπερ καὶ τὰ ζῶα τὰ ζῶντα ἐν τῷ ἀέρι· ὅ φαίνεται ἐκ τοῦ τινὰ ἐξ αὐτῶν πόρρωθεν ἔρχεσθαι πρὸς τὴν τροφήν, ὅπερ οὐκ ἂν ἴδύνατο εἶναι, εἰ μὴ καθ' ὅσον προκαλοῦνται ὑπ' ὀσμῆς, ὡς φαίνεται ἐπὶ τῶν γυπῶν, οἵτινες ἐκ πολλῶν ἡμερῶν ὁδοῦ λέγονται πρὸς τὸ πτώμα συντρέχειν. Πῶς δὲ ἡ ὀσμὴ πρὸς οὕτω μακρὸν διάστημα διεκτείνεται, ἀπορίαν ἔχει·.

Ἰστέον δὲ ὅτι τινὲς ἔθεντο πάσας τὰς αἰσθήσεις ἀφ' ἧ τινι τελειοῦσθαι· ἔλεγον γὰρ δεῖν τὴν αἰσθησιν καὶ τὸ αἰσθητὸν ἀπτεσθαι ἀλλήλων, εἰ μέλλοι γίνεσθαι ἡ ἐνέργεια τῆς αἰσθήσεως. Ἄλλως δὲ ἐνόμιζον τοῦτο συμβαίνειν ἐν τῇ ὄψει, καὶ ἄλλως ἐν ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσιν. Ἐλεγον γὰρ ὅτι ἐκ τῆς ὄψεως ἐξέρχονται γραμμαὶ προϊοῦσαι ἄχρι τοῦ ὄρωμένου πράγματος καὶ ἐκ τῆς ἐπαφῆς αὐτῶν τὸ ὄρατὸν ὄρασθαι. Ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσιν ἔφασκον δεῖν ἐκ τοῦ ἐναντίου τὸ αἰσθητὸν ἀφικνεῖσθαι πρὸς τὴν αἰσθησιν, καὶ τοῦτο ἐπὶ τῆς ἀφῆς καὶ τῆς γεύσεως ἐναργῶς φαίνεσθαι συμβαῖνον. Τὸ γὰρ ἀπτὸν καὶ γευστὸν τινὶ ἀφ' ἧ αἰσθάνονται. Ἐν δὲ τῇ ἀκοῇ τὸ αὐτὸ δοκεῖ εἶναι· ὁ γὰρ ἀῆρ κινηθεὶς ἀφικνεῖται μέχρι τοῦ ἀκουστοῦ. Καὶ περὶ τὴν ὄσφρησιν δὲ τὸ αὐτὸ ἔλεγον εἶναι. Ἐτίθεσαν γὰρ ἀπὸ τοῦ ὄσφραντοῦ σώματος ἀναλύεσθαι τινὰ καπνώδη ἀναθυμιάσιν, ἧτις ἐστὶν ὑποκείμενον τῆς ὀσμῆς καὶ ἀφικνεῖσθαι μέχρι τῆς κατὰ τὴν ὄσφρησιν αἰσθήσεως. Αἰτία δὲ τῆς τοιαύτης διαφορότητος αὕτη εἶναι δοκεῖ, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι οὐ κατελάμβανόν τι περὶ τῆς πνευματικῆς μεταβολῆς τοῦ μέσου, ἀλλὰ μόνον περὶ τῆς φυσικῆς μεταβολῆς. Ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσι φαίνεται τις μεταβολὴ φυσικὴ ἐν τῷ μέσῳ, ἀλλ' ἐν τῇ ὄψει οὐδαμῶς. Φανερόν γὰρ ὅτι οἱ ψόφοι καὶ αἱ ὀσμαι ἐπιφέρονται διὰ τῶν ἀνέμων, ἢ ἐμποδίζονται, τὰ δὲ χρώματα οὐδαμῶς. Ἔτι, φανερόν ἐστὶν ὅτι τῶν ἐναντίων χρωμάτων τὰ εἶδη διὰ τοῦ αὐτοῦ μέρους τοῦ ἀέρος

ἀπάγονται πρὸς τὴν ὄψιν, ὥσπερ ὁπότεν εἰς τις βλέπη τὸ λευκόν, καὶ τὸ μέλαν ἕτερος, ἅμα ἐστῶτες καὶ τῷ αὐτῷ ἀέρι χρώμενοι μεταξύ. Τοῦτο δὲ ἐν τῇ ὀσφρήσει οὐ συμβαίνει· αἱ γὰρ ἐναντία ὄσμαι καὶ ἐν τῷ μεταξύ ἐμποδίζουσαι ἀλλήλας φαίνονται· καὶ διὰ τοῦτο μὴ συνιέντες τὴν μεταβολήν, ἢ τὸ μεταξύ μεταβάλλει ὑπὸ τοῦ ὄρατοῦ, εἴθετο τὴν ὄψιν ἀπάγεσθαι 5 μέχρι τοῦ ὄρατοῦ πράγματος. Ἀλλὰ συνιδόντες τὴν μεταβολήν, ἢ τὸ μέσον μεταβάλλεται ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν, ἐπίστευσον ὅτι τὰ ἄλλα αἰσθητὰ φέρονται πρὸς τὴν αἴσθησιν. Ἀλλὰ φανερόν ἐστίν ὅτι τοῦτο ἐπὶ τῆς ὀσφρήσεως οὐ δύναται συμβαίνειν, ἐπεὶ ἡ ὄσμη τοῦ πτώματος ἕως πενήκοντα σταδίων, ἢ καὶ πλέον, ὑπὸ τῶν γυπῶν καταλαμβάνεται· ἀδύνατον δ' ἂν ἦν καπνώδη 10 τινὰ ἢ σωματικὴν ἀναθυμίασιν τοῦ πτώματος μέχρι τοσοῦτου διαστήματος διαχεομένην ἐκτείνεσθαι, καὶ μάλιστα ἐπεὶ τὸ αἰσθητὸν μεταβάλλει τὸ μέσον πανταχόθεν κατὰ τὴν αὐτὴν διάστασιν, ἂν μὴ ἐμποδίζηται· οὐ γὰρ ἤρκεσεν ἂν πρὸς τὸ κατασχεῖν τοσοῦτον διάστημα, εἰ καὶ τὸ ὄλον ἀνελύετο εἰς τὴν καπνώδη ἀναθυμίασιν, ἐπεὶ ὠρισμένον ἐστὶ τὸ πέρας τῆς ἀραιώσεως, 15 πρὸς ἣν τὸ φυσικὸν σῶμα ἀφικνεῖσθαι δύναται, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἀραιότης τοῦ πυρός· καὶ μάλιστα ἐπεὶ διὰ τῆς τοιαύτης ὄσμης τὸ πτώμα οὐ φαίνεται αἰσθητῶς μειούμενον. Καὶ διὰ τοῦτο ῥητέον ἐστὶν ὅτι ἀπὸ τοῦ ὀσφραντοῦ ἀναλύεσθαι μὲν δύναται ἡ καπνώδης ἀναθυμίασις, οὐ μέντοι γε ἀφικνεῖται μέχρι τοῦ ὄρου, εἴθετο ἡ ὄσμη καταλαμβάνεται, ἀλλὰ 20 μεταβάλλεται τὸ μέσον πνευματικῶς ἐπέκεινα τοῦ διαστήματος πρὸς ὃ ἡ προειρημένη ἀναθυμίασις ἀφικνεῖσθαι δύναται. Διατί δὲ ἡ πνευματικὴ μεταβολὴ γίνεται ὑπὸ τοῦ ὄρατοῦ μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῶν ἄλλων αἰσθητῶν, τούτου λόγος ἐστὶν ὅτι αἱ ὄραται ποιότητες ἐνυπάρχουσι τοῖς φθαρτοῖς, καθὼς κοινωνοῦσι τοῖς ἀφθάρτοις σώμασιν· ὅθεν ἔχουσι τὸ εἶναι εἰδικώτερον 25 καὶ τιμιώτερον τῶν λοιπῶν αἰσθητῶν, ἅτινα εἰσὶν ἴδια τῶν φθαρτῶν σωμάτων.

Διὸ καὶ ἄπορον. Ἐνταῦθα κινεῖ ἀπορίαν περὶ τὰ προειρημένα, καὶ πρῶτον ἀντιτίθησι πρὸς τὸ ἐν μέρος· δεύτερον, πρὸς τὸ λοιπόν, ἐν τῷ· Ἀλλ' ἀδύνατον· τρίτον, λύει, ἐν τῷ· Δοκεῖ δὲ τοῖς ἀνθρώποις. 30 Λέγει τοίνυν, πρῶτον ὅτι, ἐπεὶ καὶ τὰ ἔνυδρα ὀσμῶνται διὰ τοῦ ὕδατος, ἄπορον δοκεῖ εἰ πάντα ὁμοίως ὀσμάται ὥσπερ ἔχοντα τὴν αὐτὴν αἴσθησιν, καὶ δοκεῖ μί, διότι ὁ ἄνθρωπος ὀσμάται ἔλκων τὸν ἀέρα δι' ἀναπνοῆς· ὅταν δὲ οὐκ ἀναπνέῃ ἔλκων τὸν ἀέρα, ἀλλ' ἐκπνέῃ ἐκβάλλων, ἢ κατέχη τὸ πνεῦμα, οὐκ ὀσμάται οὐδὲ πόρρωθεν οὐδ' ἐγγύθεν, καὶ ἐντεθῆ τὸ 35 ὀσφραντὸν ἐπὶ τοῦ μυκτῆρος ἐντός. Ἀλλὰ τὸ μὴ εἶναι αἴσθησιν τοῦ αἰσθητοῦ, τεθέντος ἐπ' αὐτῆς τῆς αἰσθήσεως, κοινόν ἐστι πᾶσι τοῖς ζῴοις· τὸ δὲ τὴν ὄσμήν μὴ καταλαμβάνεσθαι χωρὶς ἀναπνοῆς, τοῦτο ἴδιον ἐστὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τοῦτο φανερόν ἐστίν, ἂν τις πειρᾶσθαι βούλοίτο· ὥστε εἰ τὰ ἀναιμα ζῴα οὐκ ἀναπνεῖ, δοκοῦσιν ἔχειν ἑτέραν τινὰ αἴσθησιν 40

παρὰ τὴν ὄσφρησιν καὶ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις τὰς εἰρημένας ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄλλ' ἀδύνατον. Ἐνταῦθα ἀντιτίθησιν εἰς τοῦναντίον δυοὶ λόγοις, ὧν ὁ πρῶτος τοιοῦτός τις ἐστίν, ὅτι αἱ αἰσθήσεις διακρίνονται κατὰ τὰ αἰσθητά. Ὅθεν, ἐπεὶ ἡ κατὰ τὴν ὄσφρησιν αἰσθησις ἐστὶν αἰσθησις τοῦ ὄσφραντοῦ, δηλονότι τοῦ εὐώδους καὶ θυρώδους, καὶ τοῦτο κοινῶς ὑποπίπτει τῇ αἰσθήσει, οὕτω τῇ τοῦ ἀνθρώπου ὡσπερ τῇ τῶν ἄλλων ζώων τῶν οὐκ ἀναπνεόντων, ἔπεται τὴν αὐτὴν αἰσθησιν τῆς ὄσφρήσεως εἶναι. Ἐν τε τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἐν ἐκείνοις. Ὁ δὲ λοιπὸς λόγος ἐστὶν ὅτι τῆς αὐτῆς αἰσθήσεως τὰ αὐτὰ εἰσὶ φθαρτικά· οὐ γὰρ ἡ ὄψις πάσχει τι ὑπὸ τοῦ ψόφου, οὐδὲ ἡ ἀκοὴ ὑπὸ τῶν χρωμάτων, ἀλλ' αἱ αἰσθήσεις τῶν ζώων τῶν μὴ ἀναπνεόντων φαίνονται φθείρεσθαι ὑπὸ τῶν βαρειῶν ὀσμῶν καὶ σφοδρῶν, ἐξ ὧν ἡ τοῦ ἀνθρώπου αἰσθησις φθείρεται, δηλονότι ἀσφάλτου καὶ θείου καὶ τῶν τοιούτων. Καὶ τὰ λοιπὰ ἄρα ζῶα ἔχουσι τὴν αἰσθησιν τῆς ὄσφρήσεως, ὡσπερ καὶ ὁ ἄνθρωπος, καὶ μὴ ἀναπνέη.

Ἔοικε δὲ τοῖς ἀνθρώποις. Ἐνταῦθα λύει τὸ ζήτημα, διότι αὕτη ἡ διαφορότης ἐν τῷ τοῦ ἀναπνεῖν τρόπῳ οὐκ ἐκ τῆς διαφορότητος τῆς αἰσθήσεως ἐστίν, ἀλλ' ἐκ τῆς διαφοροῦ διαθέσεως τοῦ ὄργάνου· τὸ γὰρ ὄργανον τῆς ὄσφρήσεως ἐν τῷ ἀνθρώπῳ διαφέρει τῶν ὄργάνων τῶν ἄλλων ζώων, ὡσπερ οἱ τοῦ ἀνθρώπου ὀφθαλμοὶ διαφέρουσι πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν σκληροφθάλμων ζώων. Οἱ γὰρ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἀνθρώπου ἔχουσι τι φράγμα καὶ ὡσπερ ἔλυτρον πρὸς τὸ περικαλύπτειν τὰ βλέφαρα· ὅθεν ὁ ἄνθρωπος οὐ δύναται βλέπειν, ἂν μὴ τινὶ κινήσει ἀνασπάσῃ τὰ βλέφαρα, ὅπερ οὐ συμβαίνει τοῖς σκληροφθάλμοις ζώοις, ἀλλ' αὐτίκα ὀρώσιν ἐκεῖνα, ὧν τὰ εἶδη εἰσὶν ἐν τῷ διαφανεῖ. Οὕτως οὖν καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις τοῖς μὴ ἀναπνεύουσι τὸ τῆς ὄσφρήσεως ὄργανον ἐστὶν ἀνευ καλύμματος· ἀλλ' ἐν τοῖς ἀναπνεύουσι ζώοις ἔχουσι τι κάλυμμα, ὅπερ ἀνακαλύπτεσθαι δεῖ, εὐρυνομένων τῶν πόρων διὰ τῆς ἀναπνοῆς. Καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἀναπνεύοντα ζῶα οὐκ ὀσμῶνται ἐν τῷ ὕδατι· ἀνάγκη γὰρ παθεῖν ὑπὸ τῆς ὀσμῆς ἀναπνεύσαντα, ὅπερ οὐ δύναται γίνεσθαι ἐν τῷ ὕδατι.

Ἔστι δὲ ἡ ὀσμὴ τοῦ ξηροῦ. Ἐνταῦθα διορίζεται περὶ τοῦ ὄργάνου τῆς ὄσφρήσεως, καὶ φησὶν ὅτι ἡ ὀσμὴ θεμελιούται ἐν τῷ ξηρῷ, ὡσπερ ὁ χυμὸς ἐν τῷ ὑγρῷ· τὸ δὲ ὄργανον τῆς ὄσφρήσεως δεῖ εἶναι ἐν δυνάμει πρὸς τὴν ὀσμὴν καὶ πρὸς τὸ ξηρόν, ὡσπερ τὸ τῆς ὄψεως ὄργανόν ἐστὶν ἐν δυνάμει πρὸς τε τὰ χρώματα καὶ πρὸς τὸ φῶς.

Leçon XXI.

Τὸ δὲ γευστόν. Διορισάμενος ὁ Φιλόσοφος περὶ τοῦ ὄρατοῦ καὶ ἀκουστοῦ καὶ ὁσφραντοῦ, ἐνταῦθα, τέταρτον, διορίζεται περὶ τοῦ γευστοῦ, καὶ διαίρεται εἰς δύο μέρη. Πρῶτον μὲν γὰρ διορίζεται περὶ τοῦ γευστοῦ f. 316^v κοινῶς· δεύτερον, περὶ τῶν εἰδῶν τοῦ γευστοῦ, δηλονότι τοῦ χυμοῦ, ἐν 6 τῷ· Τὰ δ' εἶδη τῶν χυμῶν. Περὶ τὸ πρῶτον τρία ποιεῖ· πρῶτον, ζητεῖ εἰ τὸ γευστόν καταλαμβάνεται διὰ τοῦ μεταξύ· δεύτερον, δείκνυσι τί καταλαμβάνεται διὰ τῆς γεύσεως, ὅτι τὸ γευστόν καὶ ἄγευστον, ἐν τῷ· Ὡσπερ δὲ ἡ ὄψις· τρίτον, καταπὸν εἶναι· δεῖ τὸ ὄργανον τῆς γεύσεως. Τούτων γὰρ τῶν τριῶν ἠψάτο καὶ περὶ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις, δηλονότι 10 τοῦ μέσου, ᾧ γίνεται ἡ αἰσθήσις, τοῦ αἰσθητοῦ, ὃ τῇ αἰσθήσει καταλαμβάνεται, καὶ τοῦ ὄργανου τῆς αἰσθήσεως, ἐν τῷ· Ἐπεὶ δὲ ὑγρὸν τὸ γευστόν. Περὶ τὸ πρῶτον αὐθις τρία ποιεῖ· πρῶτον, δείκνυσιν ὅτι τὸ γευστόν οὐ καταλαμβάνεται διὰ μέσου ἐξωτερικοῦ· δεύτερον, ἐκβάλλει τινὰ ἀντίθεσιν, ἐν τῷ· Διὸ καὶ ἐν ὕδατι· τρίτον, δείκνυσι τί ζητεῖται 16 πρὸς τὸ γευστόν· ἐνεργεῖα καταλαμβάνεσθαι, ἐν τῷ· Οὔτε δὲ ποιεῖ χυμόν.

Λέγει· τοίνυν πρῶτον, ὅτι τὸ γευστόν ἐστὶν ἀπτόν τι, τουτέστιν ἀφή διακρινόμενον· καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία, δι' ἣν οὐκ αἰσθάνεται διὰ τοῦ μεταξύ σώματος ἐξωτερικοῦ ὄντος καὶ ἄλλοτρίου· καὶ λέγει· ἀλλότριον, 20 ὅπερ οὐκ ἔστι μέρος τοῦ ζώου. Αἰσθάνονται γὰρ τὰ αἰσθητά, περὶ ὧν εἴρηται πρότερον, διὰ τε ἀέρος καὶ ὕδατος, ἅπερ οὐκ εἰσὶ μέρη τοῦ ζώου. Ἄλλ' ἡ ἀφή οὐκ αἰσθάνεται τοῦ ἑαυτῆς ἀντικειμένου διὰ μέσου ἄλλοτρίου, ἀλλὰ διὰ μέσου συνημμένου· ἡ γὰρ σὰρξ ἐστὶ μέσον ἐν τῇ αἰσθήσει τῆς ἀφῆς, ὡς προϊόντι δειχθήσεται. Καὶ διὰ τοῦτο, ἐπεὶ ἡ γεῦσις ἐστὶν ἀφή 25 τις, καὶ τὸ γευστόν ἐστὶν ἀπτόν τι, οὐ καταληφθήσεται τὸ γευστόν διὰ μέσου ἄλλοτρίου. Καὶ ὅτι τὸ γευστόν ἐστὶν ἀπτόν τι, δῆλον ποιεῖ διὰ τοῦ τὸν χυμόν, ὅς ἐστι τὸ γευστόν, ῥιζοῦσθαι ὡσανεὶ ἐν τῷ ὑγρῷ ὡς ἐν ἰδίᾳ ὕλῃ· τὸ δὲ ὑγρὸν ἐστὶν ἀπτόν τι. Ὅθεν φανερόν ἐστιν, ὅτι τὸ γευστόν ἐστὶν ἀπτόν τι. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ γεῦσις ἐστὶν ἀφή τις, δόξειεν ἂν 30 μὴ ὀφείλειν ἀντιδιηρηθῆσθαι τῇ ἀφῇ, ἐπεὶ τὰ εἶδη οὐκ ἀντιδιαίρουσθαι τῷ γένει· καὶ οὕτως ἔπεται μὴ εἶναι πέντε αἰσθήσεις ἀλλὰ τέσσαρας μόνον. Ἄλλὰ ῥητέον ἐστὶν ὅτι ἡ γεῦσις καὶ ἡ ἀφή δύνανται θεωρεῖσθαι διχῶς· ἓνα μὲν τρόπον, ὅσον πρὸς τὸν τρόπον τοῦ αἰσθάνεσθαι, καὶ οὕτως ἡ γεῦσις ἐστὶν ἀφή τις· ἀπτομένη γὰρ καταλαμβάνει τὸ ἴδιον ἀντικείμενον· 35 ἄλλον δὲ τρόπον, ὅσον πρὸς τὸ ἀντικείμενον, καὶ οὕτω δεῖ λέγειν, ὅτι ὡς

5 τῶν χυμῶν B   6 αὐθις après πρῶτον (10) add B
ζητεῖ add B   13 καὶ avant περὶ add B   αὐθις: πάλιν B
ληφθήσεται — ἀπτόν τι om B   30 ἐπεὶ B

ἔχει τὸ ἀντικείμενον τῆς γεύσεως πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀφῆς, οὕτως ἔχει καὶ ἡ γεῦσις πρὸς τὴν αἰσθησιν τῆς ἀφῆς. Φανερόν δέ ἐστιν ὅτι ὁ χυμὸς, ὅς ἐστιν ἀντικείμενον τῆς γεύσεως, οὐκ ἔστι τις ἐκ τῶν ποιότητων τῶν ἀπλῶν σωμάτων, ἐξ ὧν τὸ ζῶον συνίσταται, αἷ εἰσιν ἴδια ἀντικείμενα τῆς αἰσθήσεως τῆς ἀφῆς, ἀλλὰ γίνεται ἐξ αὐτῶν καὶ θεμελιοῦται ἐν τινὶ αὐτῶν ὡς ἐν ὑλῇ, δηλονότι ἐν τοῖς ὑγροῖς. Ὅθεν φανερόν ἐστιν ὅτι ἡ γεῦσις οὐκ ἔστι τὸ αὐτὸ ὅπερ ἡ αἰσθησις τῆς ἀφῆς, ἀλλὰ τρόπον τινὰ ριζοῦται ἐν αὐτῇ· ὅθεν καὶ εἰώθαμεν τὴν γεῦσιν διακρίνειν, ὅτι διχῶς λαμβάνεσθαι δυνατόν τὴν γεῦσιν, καθότι ἐστὶ διακριτικὴ τῶν χυμῶν καὶ καθότι ἐστὶν ἀφή τις διακρίνουσα τὰς ἀπτάς ποιότητας τῆς τροφῆς, ὅπερ τῆς ἀφῆς ἐστίν, ὡς προείρηται. Ὅθεν καὶ ὁ Φιλόσοφος φησὶν ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἰθικῶν, ὅτι περὶ τὰς ἡδονὰς τῆς γεύσεως λαμβανομένης κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον οὐκ ἔστιν ἡ σωφροσύνη, ἀλλὰ μόνον καθότι ἐστὶν ἐνέργειά τις.

15 Διὸ καὶ ἐν ὕδατι ἤμεν. Ἐνταῦθα ἀποκλείει τινὰ ἀντίθεσιν. Φανερόν γάρ ἐστιν ὅτι, εἴ τι σῶμα χυμὸν ἔχον καὶ διαλύεσθαι δυνάμενον διὰ τοῦ ὕδατος τεθείη ἐν τῷ ὕδατι οἷον μέλι, ἢ τι τοιοῦτον, καὶ ἡμεῖς εἴημεν ἐν τῷ ὕδατι, εἰ καὶ διεστάμεθα τοῦ σώματος ἐκείνου τοῦ τὸν χυμὸν ἔχοντος, τοῦ μέντοι χυμοῦ λάβοιμεν ἂν αἰσθησιν ἐν τῷ ὕδατι, καὶ οὕτω δόξειεν ἂν ὅτι ἡ γεῦσις ἀντιλαμβάνεται τοῦ ἑαυτῆς ἀντικειμένου διὰ τοῦ ὕδατος, ὅπερ ἐστὶ μέσον ἀλλότριον καὶ ἐξωτερικόν· καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὸ ἀποκλείσαι ταύτην τὴν ἀντίθεσιν συμπεραίνει ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι, ἐπεὶ τὸ γευστὸν οὐ καταλαμβάνεται διὰ μέσου ἐξωτερικοῦ, ἔπεται ὅτι εἰ εἴημεν ἐν τῷ ὕδατι, αἰσθανοίμεθα ἂν πάντως τοῦ γλυκέος σώματος τοῦ ἐμβαλλομένου | τῷ ὕδατι, εἰ καὶ διεστήκεν ἡμῶν, οὐ μέντοι εἴη ἂν ἡ αἰσθησις διὰ τοῦ μεταξῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ τὸν χυμὸν ἐκείνον ἀναμίγνυσθαι τῷ ὑγρῷ ὕδατι, ὡσπερ συμβαίνει ἐν τῇ πόσει, ὡς ὅταν ἀναμίγνυται τῷ ὕδατι ἢ τῷ οἴνῳ τὸ μέλι ἢ τι τοιοῦτον· αὐτὸ γὰρ τὸ ὕδωρ μεταβάλλεται ὑπὸ τοῦ χυμώδους σώματος. Ὅθεν ἡ γεῦσις οὐκ ἀντιλαμβάνεται τοῦ χυμοῦ τοῦ σώματος τοῦ διεστῶτος, καθότι ἐστὶ τοιούτου σώματος χυμὸς, ἀλλὰ καθότι ἐστὶν ὕδωρ ὑπὸ τοιούτου σώματος μεταβληθέν. Ὅθεν σημείον αὐτοῦ ἐστὶν, ὅτι ἡ γεῦσις οὐκ ἂν μεταβληθεῖ ὑπὸ τοῦ ὕδατος οὕτως ἐπιτεταμένως ὡσπερ πέφυκε μεταβάλλεσθαι ὑπὸ τοῦ χυμοῦ τοῦ σώματος τοῦ διεστῶτος, διὰ τὸ τὸν χυμὸν ἐκείνον ἀσθενεῖν καὶ χαυνοῦσθαι τῇ μίξει τοῦ ὕδατος. Ἀλλὰ τὸ χρῶμα οὐχ οὕτω δοκεῖ ὁρᾶσθαι διὰ τοῦ μέσου, ὥστε τὸ σῶμα τὸ κεχρωσμένον μίγνυσθαι τῷ μέσῳ, ἢ τι αὐτοῦ ἀπορρέειν πρὸς τὴν ὄρασιν, ὡς ὁ Δημόκριτος ἐτίθει, ἀλλὰ διὰ τῆς πνευματικῆς τοῦ μέσου μεταβολῆς. Ὅθεν ἡ ὄψις οὐ καταλαμβάνει τὸ χρῶμα ὡς αἶρος, ἢ ὡς ὕδατος, εἰ καὶ ὡς σώματος κεχρωσμένου διεστῶτος καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ μέτρον. Ἄν τοίνυν ἐθέλωμεν παραβάλλειν τὴν γεῦσιν πρὸς τὴν ὄψιν, οὐδέν

ἐστὶν ἐν τῇ γεύσει ὡσπερ τὸ ἐν τῇ ὄψει μεταξύ, ἀλλ' ὡσπερ τὸ χρῶμα ἐστὶν ὄρατὸν ἤγουν ἀντικείμενον τῆς ὄψεως, οὕτω καὶ ὁ χυμὸς ἐστὶ γευστὸν ἤγουν ἀντικείμενον τῆς γεύσεως.

Οὐδὲν δὲ ποιεῖ. Ἐνταῦθα δείκνυσι τί ζητεῖται πρὸς τὴν γεῦσιν, ἐπεὶ τὸ μέσον οὐ ζητεῖται, καὶ φησὶν ὅτι οὐδὲν χυμὸν ἔχον ποιεῖ αἰσθησιν τοῦ ἰδίου χυμοῦ ἀνευ ὑγρότητος. Ὡς γὰρ τὸ χρῶμα γίνεται ἐνεργείᾳ ὄρατὸν διὰ τοῦ φωτός, οὕτω καὶ ὁ χυμὸς γίνεται ἐνεργείᾳ γευστὸς διὰ τοῦ ὑγροῦ· καὶ διὰ τοῦτο δεῖ τὸ γευστὸν ἢ ἐνεργείᾳ ἔχειν ὑγρότητα ὑδατώδη, ὡσπερ ὁ οἶνος, ἢ τι τοιοῦτον, ἢ εἶναι δυνάμει ὑγραντόν, ὡσπερ τὸ λαμβανόμενον τρόπῳ τροφῆς. Καὶ διὰ τοῦτο δεῖ εἶναι σύελον ἐν τῷ 10 στόματι εὐτηκτον καὶ συντηκτικὸν τῆς γλώττης, δι' οὗ τὰ λαμβανόμενα ὑγραίνονται, ὡς δύνασθαι οὕτω καταλαμβάνεσθαι τὸν αὐτῶν χυμὸν.

Ὡσπερ δέ. Ἐνταῦθα δείκνυσι τί καταλαμβάνεται διὰ τῆς γεύσεως, καὶ φησὶν ὅτι, ὡσπερ ἐστὶ περὶ τῆς ὄψεως καὶ τῆς ἀκοῆς, οὕτως ἐστὶ καὶ περὶ τῆς γεύσεως. Ἡ γὰρ ὄψις γινώσκει τὸ ὄρατὸν καὶ τὸ ἀόρατον, 15 ὡς προεῖρηται· τὸ γὰρ ἀόρατον ἐστὶ τὸ σκότος, περὶ οὗ ἢ ὄψις οὐ κρίνει· ὁμοίως καὶ τὸ λῖαν λαμπρόν, ὅλον ὁ ἥλιος, λέγεται ἀόρατον, ἀλλὰ ἄλλον τρόπον ἢ τὸ σκότος· τὸ γὰρ σκότος λέγεται ἀόρατον διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ φωτός, τὸ δὲ λαμπρόν, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ φωτός διαφθείρουσαν τὴν αἰσθησιν. Ὅμοίως καὶ ἡ ἀκοή ἐστὶ τοῦ ἀκουστοῦ, δηλονότι τοῦ ψόφου 20 καὶ τοῦ οὐκ ἀκουστοῦ, ὅλον τῆς σιωπῆς, ἢ ἐστὶ στέρησις τοῦ ψόφου, καὶ ἔτι τοῦ ψόφου τοῦ κακῶς ἀκουστοῦ, ὅς ἢ διὰ μέγεθος φθείρει τὴν αἰσθησιν, ἢ διὰ σμικρότητα οὐκ ἀρκούντως μεταβάλλει τὴν αἰσθησιν. Οὕτω δὲ ἔχει καὶ ἐν πᾶσι τοῖς λεγομένοις κατὰ δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν. Τὸ γὰρ ἀδύνατον λέγεται ἐπὶ πάντων ἢ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ὃ πέφυκεν ἔχειν, ἢ διὰ 25 τὸ κακῶς ἔχειν, ὡσπερ ἀπεριπάτητον ζῶον λέγεται καὶ τὸ παντάπασιν ἐστερημένον ποδῶν καὶ τὸ χωλὸν ἢ ἐξησθενηκὸς τοὺς πόδας. Ὅμοίως δὲ καὶ ἡ γεῦσις ἐστὶ τοῦ γευστοῦ καὶ ἀγεύστου. Ἄγευστον δὲ λέγεται, ὅπερ ἢ μικρὸν χυμὸν ἔχει, ἢ πονηρόν, ἢ σφόδρα βίαιον ὥστε διαφθείρειν τὴν αἰσθησιν. Καὶ διότι τὸ γευστὸν ἐστὶν ὑγρὸν ὑδατώδες, ὅπερ ἐστὶ τὸ ποτόν, 30 καὶ τοῦτο ἐστὶν ἀρχὴ τοῦ χυμοῦ, δηλονότι τὸ ὑδατώδες ὑγρὸν, δοκεῖ τὸ ποτόν καὶ ἄποτον εἶναι ἀρχὴν τῶν τῇ γεύσει καταλαμβανομένων. Ἡ γεῦσις γὰρ καὶ ἀμφοῖν ἀντιλαμβάνεται, ἀλλὰ θατέρου μὲν ὡς φαύλου καὶ φθαρτικοῦ τῆς αἰσθήσεως, δηλονότι τοῦ ἀπότου, τοῦ λοιποῦ δὲ ὡς οἰκείου κατὰ φύσιν, δηλονότι τοῦ ποτοῦ. Ὡσπερ δὲ τὸ γευστὸν καὶ ἄγευστον 35 καταλαμβάνεται ὑπὸ τῆς γεύσεως, καθὼς ἡ γεῦσις αἰσθησίς τις ἐστὶ διακεκριμένη τῆς ἀφῆς, οὕτω καὶ τὸ ποτόν καὶ ἄποτον καταλαμβάνεται τῇ γεύσει, καθὼς ἡ γεῦσις ἐστὶν ἀφή τις· τὸ γὰρ ποτόν ἐστὶ κοινὸν καὶ τῆς γεύσεως